

Napredne baze podataka

Transakcije

• Sadržaj predavanja

- Što su transakcije
- Svojstva transakcija
- Pogreške u transakciji
- Obnova u slučaju razrušenja

•Uvod

- Situacija (MySQL)

- Naredbe nad bazom najčešće se izvode slijedno
- Pridodavanje male pažnje onome što se u bazi trenutno dogodilo ili će se dogoditi
- MySQL izvršava svaku naredbu kao samostalnu jedinicu

- Cilj

- Ako se određena naredba ne izvrši, sljedeću nema smisla izvršavati
- Robusnost aplikacija

- Potreba

- Transakcijski model
- Mogućnost grupiranja niza SQL naredbi koje će se izvršavati zajedno

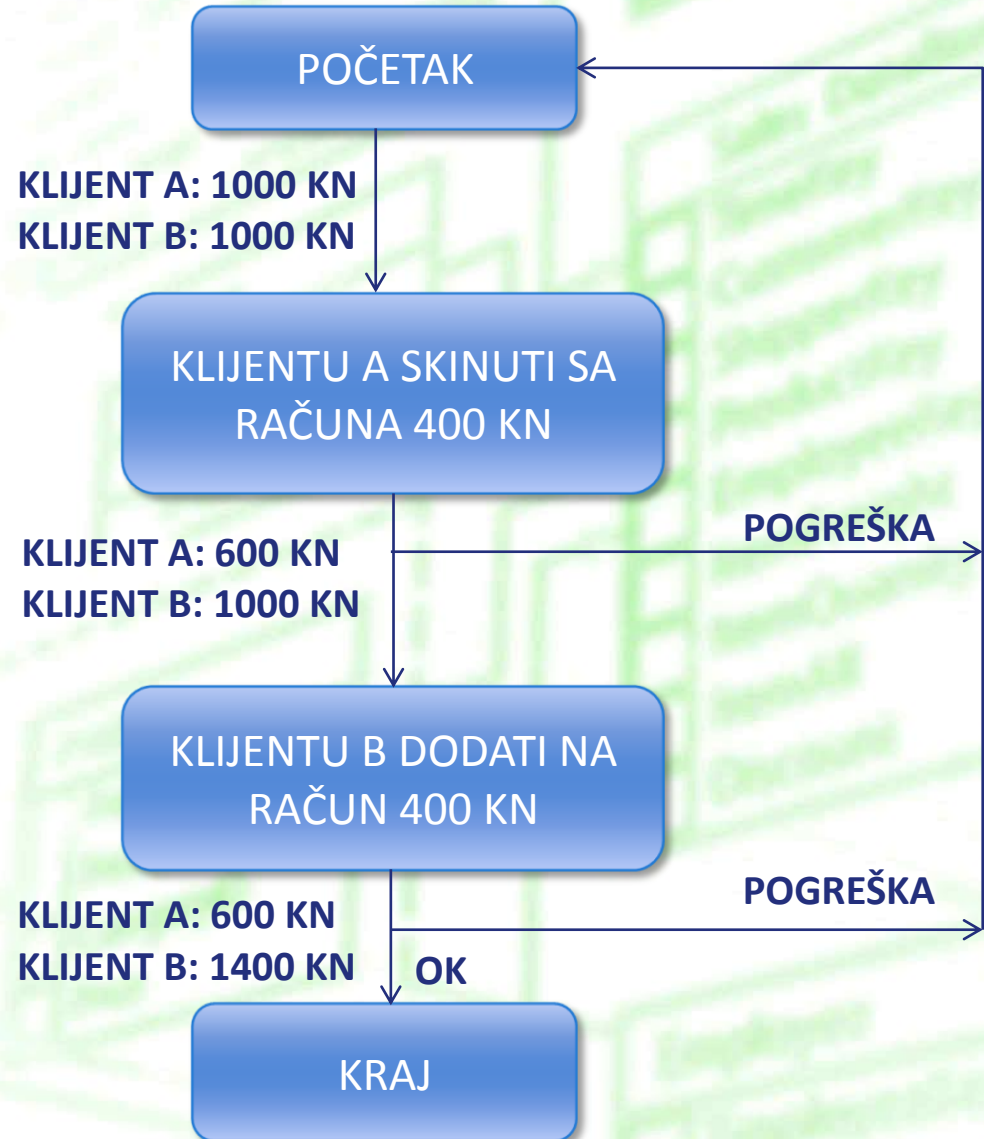
• Transakcija

- *Slijed operacija (čitanja i pisanja podataka) koje jedan korisnik ili aplikacija provodi nad bazom podataka*
- Jedinica rada nad bazom podataka
- Logički se mora provesti kao **nedjeljiva cjelina**
 - Sastoji se od niza logički povezanih izmjena
- „Svi za jednog, jedan za sve”
 - Pojedinačne operacije unutar transakcije nisu bitne same za sebe
- Svaka transakcija unosi promjenu u bazi

• Primjer

Dijagram toka

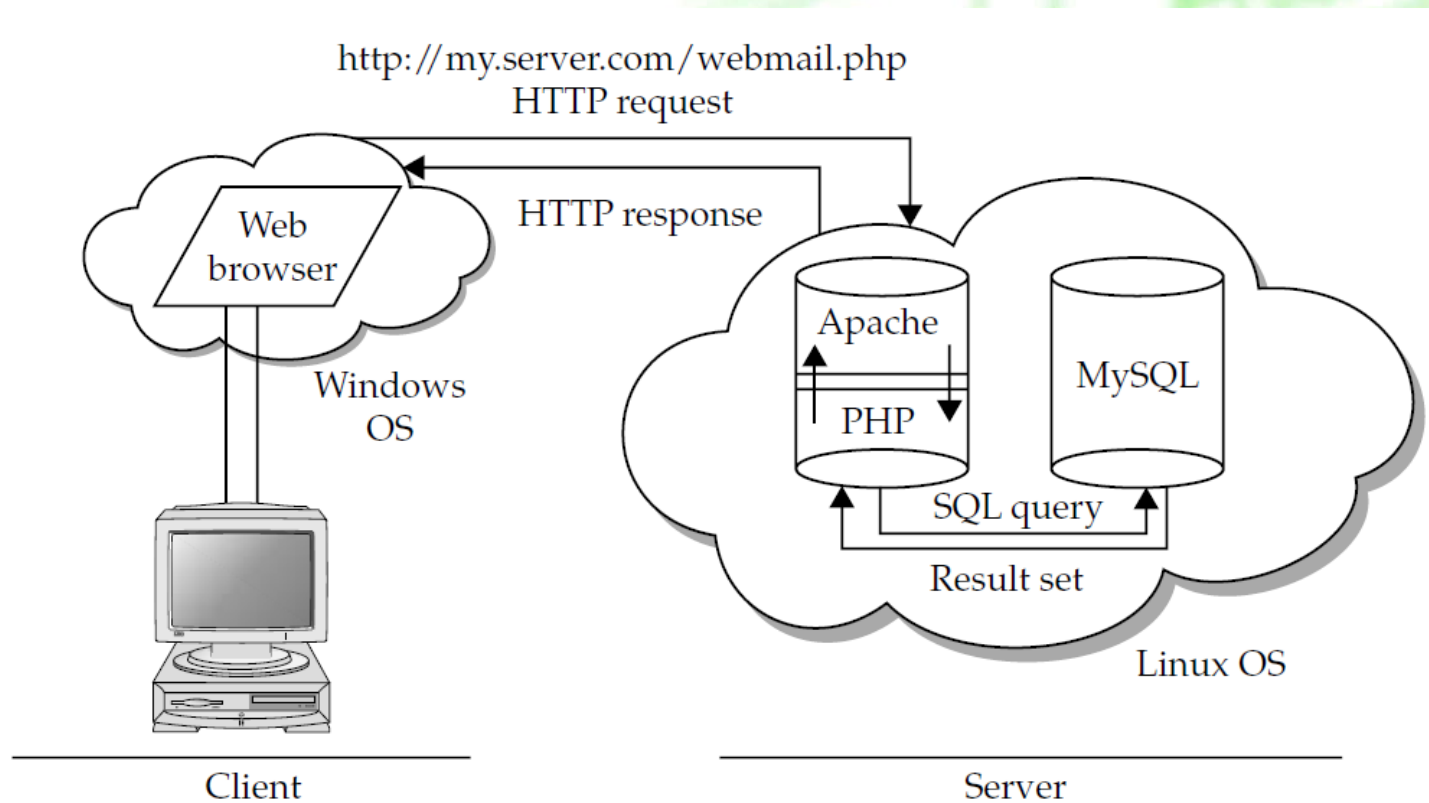
- klijent A uplaćuje klijentu B 400 kn na bankovni račun
- ne smije se dogoditi da se novac 'izgubi' ili da se 'pojavi višak'

• Web aplikacije

MySQL u funkciji podrške web stranicama i aplikacijama na webu

- Unapređenje transakcijske učinkovitosti
- Reduciranje vremena odaziva
- Poboljšanje korisničke pristupačnosti
- Transakcijske aplikacije vs. aplikacije za potporu poslovnom odlučivanju

• Načelo “sve ili ništa”

- Svaka jedinica posla provedena nad bazom podataka mora biti:

- **provedena u cijelosti**

ILI

- **ne smije biti provedena uopće**

DA BI SE OČUVAO
INTEGRITET BAZE

- Transakcija koja iz bilo kojeg razloga nije do kraja bila obavljena morala bi biti ***neutralizirana*** – *svi podaci koje je ona do trenutka prekida promijenila morali bi natrag dobiti **svoje polazne vrijednosti***
- Neizvršavanje transakcije u potpunosti i neizvršavanje neutralizacije -> *jedan od najčešćih slučajeva pogreške u bazi!*

•Granice transakcije

- Početak transakcije
 - **START TRANSACTION ili BEGIN WORK ili BEGIN**
- Završetak transakcije
 - **COMMIT WORK**
 - Uspješan završetak, pohrani promjene
 - Sve promjene učinjene prilikom transakcije mogu se spremi i tada postaju vidljive
 - **ROLLBACK WORK**
 - Neuspješan završetak, ne snimaj promjene i poništi sve do sada napravljeno od riječi START ili BEGIN
 - Kao da se promjene nisu ni dogodile
 - Koristi se za prekid transakcije unutar koje je uočena pogreška
 - Slično se obavlja automatski kada je transakcija prekinuta izvana

•Granice transakcije

- Eksplicitno
 - BEGIN WORK
 -
 - COMMIT WORK ili ROLLBACK WORK
- Implicitno
 - **Svaka operacija izmjene** u bazi podataka predstavlja transakciju, njezin uspješan završetak predstavlja COMMIT, a neuspješan ROLLBACK

Primjer:

- Što se zapravo događa u bazi prilikom svake operacije update? (zamišljen tijek događanja)

```
"START TRANSACTION;
```

```
UPDATE radnik SET koefplaca = koefplaca - 0.5 WHERE sifradnik = 122;  
COMMIT;
```

```
START TRANSACTION;
```

```
UPDATE radnik SET koefplaca = koefplaca + 0.5 WHERE sifradnik = 126;  
COMMIT;"
```

•Granice transakcije

- Transakcije se **ne mogu** ugnježdjavati
 - Jedna aplikacija u jednom trenutku može imati aktivnu samo jednu transakciju
- Transakcije ne podržavaju opoziv (rollback) **DDL** naredbi

•Preduvjeti

- Ako se želi da više operacija (SQL naredbi) predstavlja jednu transakciju, potrebno je:
 - Postaviti varijablu **AUTOCOMMIT** na 0 (CJELOVITOST)
 - Vrijednost **AUTOCOMMIT** inicijalno je postavljena na **1** (MySQL)
 - Pretpostavljeni (*defaultni*) način rada je takav da se svaka naredba poziva i izvršava posebno!
 - Koristiti storage engine koji podržava transakcije
 - Alternativa InnoDB mehanizmu pohranjivanja su PSEUDOTRANSAKCIJE – imitacija transakcija u tablicama koje ne podržavaju ACID transakcije koristeći zaključavanje tablica/stranica/redaka

**SET
AUTOCOMMIT=0**

InnoDB

• Implicitno pohranjivanje ili opoziv

- Svaka sesija pokreće se s postavljenim *autocommit* načinom rada
- U slučaju kada se onemogući *autocommit* način (SET AUTOCOMMIT=0;) – ako se sesija nenadano prekine, MySQL automatski napravi opoziv transakcije
- Neke naredbe ne mogu biti opozvane jer se njihovim izvođenjem izvodi implicitno potvrđivanje promjena (commit)
 - CREATE DATABASE, CREATE TABLE, DROP DATABASE, DROP TABLE, ALTER TABLE, CREATE FUNCTION, ALTER FUNCTION,...
 - Pravilo koje nije univerzalno ako se radi o ključnoj riječi TEMPORARY
 - Mnoge od njih implicitno završavaju i transakciju koja je u tijeku (kao da je napravljen commit prije izvršavanja naredbe)
 - http://docs.oracle.com/cd/E17952_01/refman-5.1-en/implicit-commit.html

•Primjer

Potrebno je radniku Petru Kruljcu povećati koeficijent plaće za 0.5, te istovremeno osigurati smanjenje koeficijenta za 0.5 radniku Dini Parlovu.

```
SET AUTOCOMMIT = 0;
```

```
BEGIN;
```

```
UPDATE radnik
```

```
    SET koefPlaca=koefPlaca+0.5
```

```
    WHERE prezimeRadnik = 'Kruljac' AND  
    imeRadnik='Petar';
```

```
UPDATE radnik
```

```
    SET koefPlaca=koefPlaca-0.5
```

```
    WHERE prezimeRadnik = 'Parlov' AND  
    imeRadnik='Dino';
```

```
COMMIT; /*(ili ROLLBACK ako je potrebno)*/
```

```
SET AUTOCOMMIT = 1;
```

• Provjera stanja AUTOCOMMIT VARIABLE

- Metapodatci
 - “podatci o podacima”
 - nazivi baza, nazivi tablica, kolona, privilegija,...
- INFORMATION_SCHEMA
 - Baza podataka sa informacijama bazama podataka na MySQL poslužitelju
 - Neke od tablica: columns, engines, schema_privileges, session_variables, user_privileges,...
- AUTOCOMMIT
 - Stanje automatskog potvrđivanja nalazi se u tablici SESSION_VARIABLES, redak AUTOCOMMIT

Dohvat podataka:

```
SELECT * FROM information_schema.SESSION_VARIABLES  
WHERE variable_name="autocommit";
```

• Točke pohranjivanja

- **SAVEPOINT imeTockePohranjivanja**
 - Postavljanje točke pohranjivanja kako bi se kasnije mogao napraviti opoziv do te točke
- **ROLLBACK TO SAVEPOINT imeTockePohranjivanja**
 - Napravi opoziv svih naredbi nakon imenovane točke pohranjivanja
- **RELEASE SAVEPOINT**
 - Briše postavljenu točku pohranjivanja

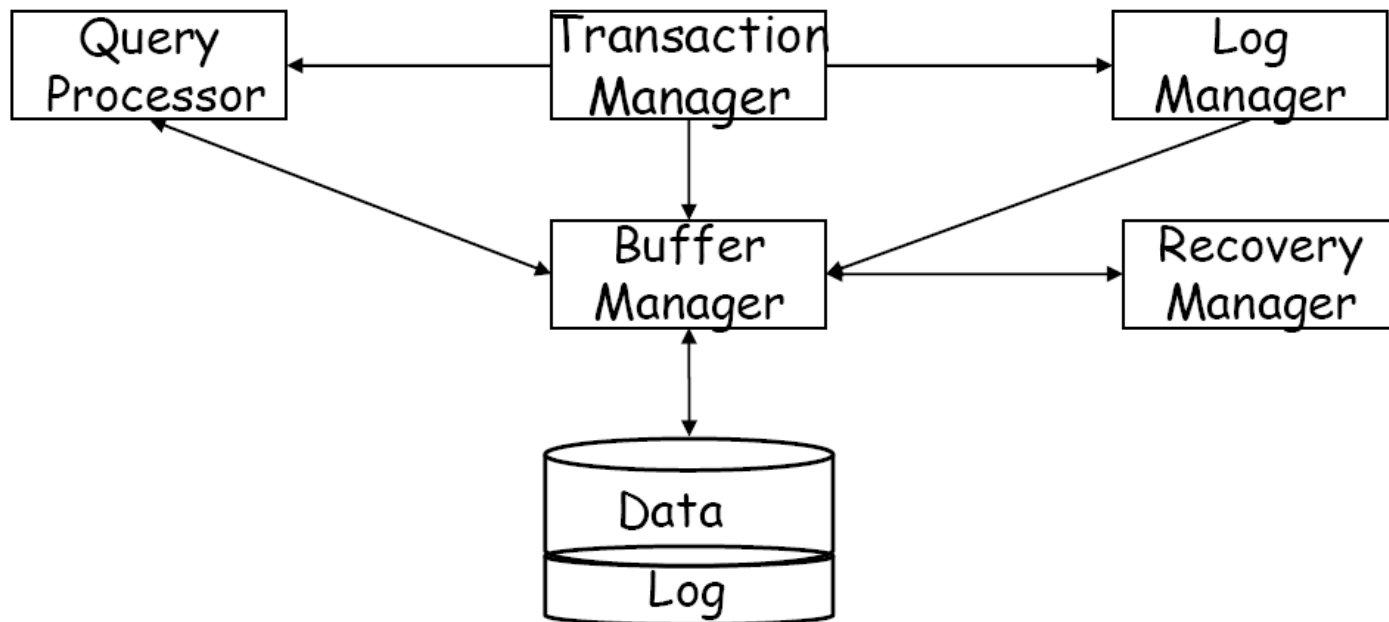
•Primjer

```
SET AUTOCOMMIT = 0;
BEGIN;
UPDATE radnik
    SET koefPlaca=koefPlaca+0.5
    WHERE prezimeRadnik = 'Kruljac' AND imeRadnik='Petar';
SAVEPOINT tocka;
UPDATE radnik
    SET koefPlaca=koefPlaca-0.5
    WHERE prezimeRadnik = 'Parlov' AND imeRadnik='Dino';
ROLLBACK TO SAVEPOINT tocka;
SELECT * FROM radnik WHERE (prezimeRadnik = 'Kruljac' AND
    imeRadnik='Petar')
    OR (prezimeRadnik = 'Parlov' AND imeRadnik='Dino');
COMMIT;
SET AUTOCOMMIT = 1;
```


•Obavljanje transakcija

- Dio sustava koji brine o obavljanju transakcija -> **transaction manager** (transaction processing monitor – TP monitor)
- Osigurava zadovoljavanje svih poznatih pravila integriteta

osigurava da su akcije koje korisnici pokušavaju izvesti ispravne

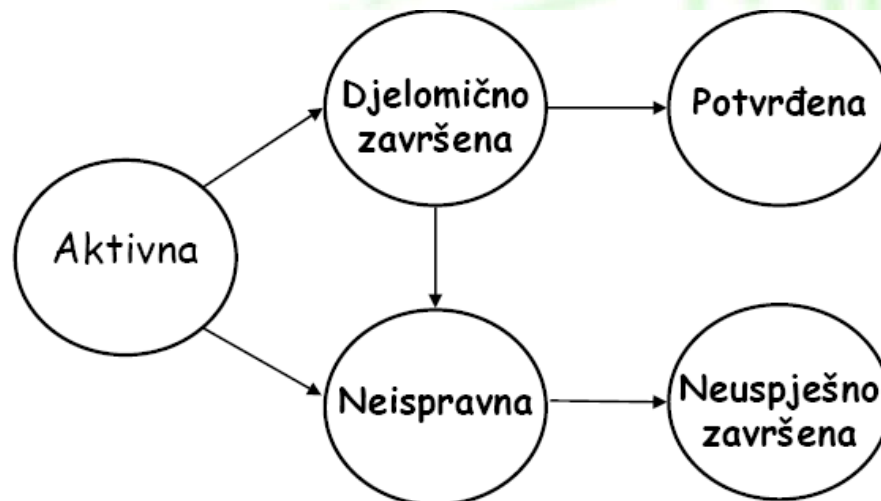

• Stanja transakcija

- Jedna transakcija s korisničkog stanovišta predstavlja jednu nedjeljivu cjelinu koja se obično realizira kao niz od nekoliko elementarnih zahvata u samoj bazi
- Glavno svojstvo -> prevodi **bazu iz jednog konzistentnog stanja u drugo!**
- **Međustanja** koja nastaju nakon pojedinih operacija unutar transakcije mogu biti **nekonzistentna**

• Stanja transakcija

- **Aktivna (active)** – tijekom izvođenja
- **Djelomično završena (partially committed)** – nakon što je obavljena njezina posljednja operacija
- **Neispravna (failed)** – nakon što se ustanovi da nije moguće nastaviti njezino normalno izvođenje
- **Neuspješno završena (aborted)** – nakon što su poništeni njezini efekti i baza podataka vraćena u stanje kakvo je bilo prije nego što je započela
- **Potvrđena (committed)** – uspješno završena

• Stanja transakcija

- **Točka potvrđivanja (commit point)**

- Sve izmjene koje je transakcija napravila postaju permanentne
- Sve izmjene koje je transakcija načinila prije točke potvrđivanja mogu se smatrati pokušajima
- U točki potvrđivanja otpuštaju se svi ključevi

- Kod ulaska u transakciju *otpuštaju se sva zaključavanja* ako su pokrenuta (vidi kasnije predavanja koja se bave zaključavanjima n-torke ili relacije)

- **Potvrđena izmjena nikad ne može biti poništena**

- sustav garantira da će njezine izmjene biti permanentno pohranjene u bazi podataka, čak i ako kvar nastane već u sljedećem trenutku

Svojstva transakcija

• Svojstva transakcija

- ACID

- Atomicity - atomarnost
- Consistency - konzistentnost
- Isolation - izolacija
- Durability - izdržljivost

- Svojstva koja osigurava DBMS (RDBMS)

Koja je razlika?

- Odnose se na pravila održavanja integriteta i konzistentnosti baze podataka
- Točnost podataka vs. točnost informacija

•ACID

Atomicity - atomarnost

- Transakcija se mora obaviti u cijelosti ili se uopće ne smije obaviti
- Transakcija može biti neizvršena u cijelosti u tri slučaja:
 1. Prekinuta ili neuspješno završena
 - Zbog pogrešaka pri izvođenju
 - Ako je prekinuta od strane DBMS-a, bit će resetirana i pokrenuta ispočetka
 2. Prilikom pada sustava
 - Primjerice prilikom nestanka struje u vrijeme izvođenja transakcije
 3. Nepredviđene situacije
 - Neočekivane vrijednosti podataka koji se unose
 - Nemogućnost pristupa memoriji (disku)

•ACID

Consistency - konzistentnost

- Transakcijom, baza podataka prelazi iz jednog konzistentnog stanja u drugo konzistentno stanje
- Korisnik koji potvrđuje transakciju mora osigurati da će transakcija ostaviti bazu podataka u ispravnom stanju
- Primjer
 - Ako definiramo prebacivanje određenog iznosa s računa klijenta A klijentu B, nakon što oduzmemo iznos s računa A, moramo ISTI iznos dodati računu B (DBMS se neće sam za to pobrinuti)

•ACID

Isolation - izolacija

- Kada se paralelno obavljaju dvije ili više transakcija, njihov učinak mora biti jednak kao da su se obavljale jedna iza druge
- Kako bi to osigurao, DBMS koristi posebne algoritme za organizaciju
 - Serial Scheduling

•ACID

Durability - izdržljivost

- Ako je transakcija obavila svoj posao, njezini efekti ne smiju biti izgubljeni ako se dogodi kvar sustava, čak i u situaciji kada se kvar dogodi neposredno nakon završetka transakcije
- Ako je do kvara došlo za vrijeme izvođenja transakcije, DBMS se mora pobrinuti za vraćanje u konzistentno stanje pomoću logova
 - Prije nego se odradi, svaka promjena na disku evidentirana je u logovima

•ACID primjer

Račun u banci (A i B)

- ostali upiti ne mogu vidjeti A ili B sve dok transakcija ne završi
-> Isolation
- jednom obavljen transfer, nema povratka (novac ostaje kod B)
-> Durability
- ne može se skinuti iznos s A ako se dodavanje na B nije dovršilo
-> Atomicity
- novac se ne dobiva ni gubi
-> Consistency

•Serijabilnost

- Neka se u višekorisničkoj bazi podataka izvodi nekoliko transakcija paralelno tako da se pojedini dijelovi tih transakcija izvode vremenski izmiješano
- Ako je konačni učinak njihovog izvođenja isti kao da su se one izvršavale serijski (sekvencijalno), kažemo da se radi o **serijabilnom** (ili serijalizabilnom) izvršavanju transakcija
- **Lokoti i protokol dvofaznog zaključavanja** (kasnija predavanja)
- **PR: Prebukiranost avionskog leta**

Pogreške u transakciji

• Pogreška u transakciji?

```
BEGIN WORK;
```

```
    INSERT INTO mjesto VALUES (2, 'naziv1', 1);
```

```
    INSERT INTO mjesto VALUES (2, 'naziv2', 1);
```

```
COMMIT WORK;
```

- (1 row(s)affected)
- (0 ms taken)
- Error Code : 1062
- Duplicate entry '2' for key 'pbrMjesto'
- (0 ms taken)
- **Izvršit će se sve SQL naredbe koje su izvedive!**
 - potrebno mu je deklarirati željeno ponašanje u slučaju neuspjeha

•Tipovi pogrešaka

1. Pogreške koje otkriva sama aplikacija
 2. Pogreške unutar transakcije kojima aplikacija ne rukuje na eksplicitan način (npr. dijeljenje s nulom)
 3. Kvar računalskog sustava - baza nije fizički uništena
 4. Kvar medija za pohranu - fizički uništena baza
- Slučajevi 1 i 2 ne smatraju se razrušenjem
 - U tim slučajevima potrebno je osigurati metodu obnove

• Uzroci razrušenja

- Kako spriječiti kvarove i greške koje se mogu dogoditi?
- Pogreške opreme
- Pogreške operacijskog sustava
- Pogreške DBMS-a
- Pogreške aplikacijskog programa
- Pogreške operatera
- Kolebanje izvora energije
- Sabotaža
- Prirodne katastrofe

•Obnova u slučaju razrušenja

- Dovedi bazu podataka u najnovije stanje za koje se pouzdano zna da je bilo ispravno
- Velike baze podataka, dijeljene i *višekorisničke* moraju obavezno posjedovati mehanizme obnove
- Male *jednokorisničke* baze često nemaju mehanizme obnove već se u nekom vremenskom intervalu radi sigurnosna kopija podatka na čije se stanje vraća sustav u slučaju razrušenja

• Pogreške

- Pogreške koje otkriva aplikacija
 - Slučajevi u kojima aplikacija predviđa obavljanje naredbe ROLLBACK WORK
 - Poništavanje efekata transakcije
 - kao da transakcija nikad nije započela s radom
 - Poništavanje izmjena - pretragom dnevnika unatrag
 - nova vrijednost zapisa zamjenjuje se sa starom vrijednošću - sve dok se ne dođe do početka transakcije - BEGIN WORK
- Pogreške koje ne otkriva aplikacija
 - ako se javi pogreška za koju nismo pretpostavili akciju – program završi na neplanirani način
 - u tim slučajevima ne postoji naredba ROLLBACK WORK !
 - Poništavanje efekata transakcije, poništavanje poruka
 - Primjer: pokušaj unosa zapisa čiji ključ već postoji u bazi !

Oporavak nakon razrušenja

• Način zapisivanja podataka u bazu

- Način zapisivanja
 - Koriste se međuspremnici (buffer)
 - Međuspremnik dnevnika
 - Međuspremnik baze podataka
- Sadržaj međuspremnika zapisuje se u dnevnik/bazu podataka
 - kad je popunjen
 - kada DBMS izda nalog
- Ako kvar nastane nakon potvrđivanja i prije nego što su izmjene iz memorijskih spremnika prebačene u bazu podataka, izmjene bi u času kvara bile izgubljene. Međutim:
 - procedura za ponovno pokretanje provest će promjene u bazi podataka
 - vrijednosti koje je potrebno zapisati u bazu podataka pronalaze se u odgovarajućim zapisima u dnevniku izmjena
 - dnevnik mora biti zapisan prije nego što završi procedura potvrđivanja – write-ahead log rule

Dnevnik baze podataka

Žurnal podataka

Transaction log

- baza nije razrušena - sve transakcije koje su se odvijale u vrijeme kvara moraju biti poništene jer nisu kompletne!
- pretraživanjem dnevnika od početka potrebno je identificirati transakcije za koje **postoji** BEGIN i **ne postoji** COMMIT ili ROLLBACK
- takav postupak predugo bi trajao -> uvode se **kontrolne točke (checkpoint)**
 - MySQL baze nazivaju ih **broj dnevnika**
- u određenim intervalima povećava se broj dnevnika; moguće ga je postaviti naredbom **flush logs** ili će ga sustav sam promijeniti

• Proces obnove

- Stvara se **lista za poništavanje** - na početku sadrži sve transakcije koje su bile aktivne u kontrolnoj točki
 - Lista za ponovno obavljanje - na početku je prazna
 - Pretražuje se dnevnik od kontrolne točke
 - transakcija za koju se pronađe BEGIN dodaje se u listu za poništavanje
 - transakcija za koju se pronađe COMMIT prebacuje se iz liste za poništavanje u listu za ponovno obavljanje
 - Ponovno se obavljaju transakcije iz liste za ponovno obavljanje
 - Poništavaju se transakcije iz liste za poništavanje
- Redo logs & undo logs
- DBMS ne može prihvatiti ni jedan zahtjev dok se ne završi proces obnove!